

EUROPEAN CITIZENS' PANEL
Tackling Hatred in Society

Europos piliečių forumas kovos su neapykanta visuomenėje klausimais

1-osios sesijos santrauka

[2024 m. balandžio 5-7 d.]

Trumpai apie...

Emocijų kupina ir vilčių teikianti pirmoji sesija

Kuo galima paaiškinti didėjančią neapykantą visuomenėje? Kokie yra ją skatinantys veiksniai ir priežastys? Kaip galėtume kolektyviai su ja kovoti? Tris savaitgalius 150 atsitiktine tvarka atrinktų ES piliečių, kuriuos subūrė Europos Komisija, siekia atsakyti į šiuos sudėtingus klausimus. Vėliau šie piliečiai pateiks rekomendacijų rinkinį, kuriuo remdamasi Europos Komisija rengs kovos su neapykanta strategijas.

Pirmoji šio naujo piliečių forumo sesija vyko balandžio 5-7 d. Briuselyje. Tris dienas ekspertai ir pilietinės visuomenės atstovai dalijosi šios srities savo žiniomis ir patirtimi. Šio pirmojo savaitgalio tikslas - geriau suprasti neapykantą ir jos poveikį žmonėms ir mūsų visuomenei. Diskusijų metu dalyviai iš 27 ES valstybių narių nagrinėjo įvairius nacionalinius ir kultūrinius kontekstus, taip pat dalijosi asmenine patirtimi. Šie emocijų kupini ir nuoširdūs pasidalijimai, be kitų dalykų, lėmė pirmosios forumo sesijos unikalumą.

Ko galime pasimokyti iš pirmosios sesijos?

1 diena. Neapykantos apraiškų supratimas

„Siekiamo nuo pat pradžių įtraukti Jus į politines diskusijas“, - sakė Komunikacijos generalinio direktorato (COMM GD) generalinė direktorė **Dana Spinant**, kuri penktadienį tarė sveikinimo žodį forumo dalyviams.

„Jūs nustebins ne tik atsakymų įvairovė, bet ir kylančių klausimų sudėtingumas“, - tęsė Komisijos pirmininkės pavaduotojos Dubravkos Šuicos kabineto vadovas **Colinas Scicluna**. Iš tiesų, anot Teisingumo ir vartotojų reikalų generalinio direktorato generalinės direktorės **Anos Gallego Torres**, kovoti su neapykanta galime tik su piliečių pagalba. „Norime išgirsti Jūsų nuomonę, kad galėtume į problemą pažvelgti iš skirtingų perspektyvų. ES - tai pagarbą žmogaus teisėms ir mažumoms priklausantiems asmenims puoselėjanti Sąjunga. Gerbiame kiekvieno nuomonę - to turime laikytis pagal mūsų visuomenės sutartį ir būtent tai daro mus europiečiais.“

Drauge su Žinių komiteto nariais forumo dalyviai nagrinėjo įvairius psichologinius, sociologinius ir teisinius neapykantos aspektus.

Neapykanta nėra vien tik idėja...

Londono universiteto psichologijos profesorius **Manoso Tsakirio** nuomone, vienas iš iššūkių - pasitelkus emocinį sąmoningumą išsiaiškinti, kodėl galime jausti neapykantą. Psichologinės traumos srityje besispecializuojantis klinikinis psichologas **Arunas Mansukhani** pažymėjo, kad mes apibrėžiame save per santykius su kitomis grupėmis, save diferencijuodami. Toks įvairiais šališkais požiūriais grindžiamas diferencijavimas gali atverti kelią diskriminacijai.

Neapykanta yra sisteminė

Europos Parlamento kovos su rasizmu ir įvairovės jungtinės grupės koordinatore **Jelena Jovanovic** pasidalijo savo, kaip romės, patirta stigmatizacija. Redingo universiteto sociolingvistikos profesorius **Federico Faloppa** pabrėžė itin svarbų kalbos vaidmenį formuojant mūsų pasaulėžiūrą. Mūsų kasdienėje kalboje apstu neapykantą skleidžiančio naratyvo - tai ir tiesioginiai rasistiniai įžeidimai bei nužmoginančios metaforos ir, regis, nekaltos, bet užmaskuotai įžeidžios frazės. Visa tai gali sustiprinti nesantaiką kurstantį skirstymą į „mus“ ir „juos“.

Kokių teisinių priemonių galime imtis?

Nepriklausoma žurnalistė ir rašytoja **Nesrine Slaoui**, daugiausia dėmesio skirianti socialinei žiniasklaidai, apie neapykantą kalba kaip apie socialinių klasių ribas peržengiantį pasaulinį reiškinį. Ji atkreipė dėmesį į kultūrą internete, ypač patyčias kibernetinėje erdvėje, ir algoritminio šališkumo, atspindinčio diskriminaciją visuomenėje, klausimą. Europos nacionalinių lygybės įstaigų tinklo (EQUINET) teisės ir politikos pareigūno **Daris Lewis-Recio**, nagrinėjančio neapykantos nusikaltimus teisiniu požiūriu, teigimu apie juos dažnai nepranešama. Ši nerimą kelianti tendencija kelia didelę grėsmę demokratiniam vientisumui.

2 diena. Neapykantą skatinančių veiksnių apibrėžimas

Šeštadienį susiskirstę į 12 mažesnių grupių piliečiai gilinosi į pagrindinius neapykantą šiuolaikinėje visuomenėje skatinančius veiksnius ir priežastis. Nors visų diskusijų turinys išlieka konfidencialus, toliau pateikiama santrauka atspindi tam tikrus pagrindinius ir pasikartojančius veiksnius, išryškėjusius visose grupėse.

Poreikis priklausyti ir nežinomybės baimė

Esminis žmogaus psichologijos aspektas - prigimtinis noras priklausyti socialinei grupei. Izoliacija, kurią skatina vienišumas, traumuojantys vaikystės įvykiai, auklėjimas ir bendra gyvenimo patirtis skatina giluminį susvetimėjimo jausmą. Per COVID-19 pandemiją pamatėme, kad nežinomybės baimė ir izoliacija gali sustiprinti atskirties jausmą, paskatinti asmenis rinktis kraštutines ideologijas ir radikalėti, taip didėjant priešiškumui kitiems. Be to, nepalanki socialinė ir ekonominė padėtis ne tik atskleidžia pažeidžiamumą, bet ir didina baimę, visų pirma migrantų ir mažumų, ir taip padeda formuoti atskirties ir neapykantos ciklą.

Politikų ir politinių diskusijų vaidmuo

Didele dalimi neapykantą skatina politikai, dažnai tinkamai neatliepdami mažumų poreikių ir kurstydami priešišumą joms. Nacionalistiniai ir populistiniai diskursai kelia sudėtingų problemų daugelyje šalių, net jei skirtingose ES valstybėse narėse jie nevienodai paplitę. Neapykantą kurstanti kalba - patogi priemonė politikams siekti savo tikslų, įskaitant rinkimines ambicijas, dėl kurių pernelyg suprimityvinamas politinis diskursas. Ši neapykantą kurstančios kalbos normalizavimo tendencija kyla iš neišprusimo ir nežinomybės baimės, kurią jaučia daugelis Europos piliečių, o tai dar labiau skaido visuomenes ir didina poliarizaciją.

Patyčios kibernetinėje erdvėje, anonimiškumas ir klaidinga informacija socialinėje žiniasklaidoje

Dėl socialinių platformų teikiamo anonimiškumo jose labai paranku skleisti neapykantą kurstančias kalbas. Šie tinklai atlieka dvejopą vaidmenį: jie veikia kaip kanalai klaidingai informacijai ir dezinformacijai bei stereotipams, ypač susijusiems su moterimis, kurios internete dažnai susiduria su priekabiavimu, skleisti. Tikėtina, kad jaunuoliai, siekiantys priklausymo jausmo, gali tapti tiek neapykantos kalbos ir priekabiavimo internete iniciatoriais, tiek pagrindiniais aukomis. Kovą su melaginga ir nepatikrinta informacija apsunkina algoritminis šališkumas, dėl kurio sukuriama informaciniai getai arba burbulai, atkartojantys mūsų pačių požiūrį ir susiaurinantys požiūrių įvairovės matymą.

Ekonominė ir socialinė nelygybė kaip neapykantos katalizatorius

Ekonomikos nuosmukis ir socialinė bei ekonominė nelygybė itin smarkiai eskaluoja neapykantą ir skatina bejėgiškumo jausmą. Bendras nepasitenkinimas gyvenimu ir suvokimas, kad viduriniuosius klasėms tenka pernelyg didelė krizės ir mokesčių naštos dalis, skatina piktintis. Šis pasipiktinimas gali virsti neapykanta įvairioms grupėms, įskaitant neveiksmingais laikomus politikus, stambius verslininkus ir migrantus.

Kultūrinis ir istorinis palikimas ir jo perdavimas

Nepasitikėjimas vieni kitais nėra tik išorės problema - jis įsišaknijęs visų Europos visuomenių struktūroje ir toliau skatina susiskaldymą. Užuot puoselėję pagarbą įvairioms kultūroms, esame linkę šį nepasitikėjimą vieni kitais perduoti iš kartos į kartą. Sekti šia nepasitikėjimo tendencija dažnai yra lengviau nei priimti kitą ar kitokį. Mūsų paveldo sluoksniai, kuriuose gausu įvairių istorinių naratyvų, įskaitant tokius konfliktus kaip karai, mums perduodami įvairiomis priemonėmis: per formalųjį švietimą, iš kartos į kartą pasakojamas šeimos istorijas ir politinę retoriką. Šie naratyvai gali formuoti suvokimą ir požiūrį, ir kartais didinti, o ne mažinti, priešišumą. Šiandien vis dar matome nepakankamai pastangų apibrėžti, kas vienija Europos piliečius.

3 diena. Dalijimasis asmeniniais liudijimais

Sekmadienį penki pranešėjai 150 piliečių papasakojo apie patirtą diskriminaciją dėl savo kilmės, lyties, odos spalvos, religijos ar fizinės negalios.

Štai keletas liudijimų: „Labai svarbu subjektyviai pažvelgti į neapykantą, nes tik tuomet galėsime suprasti iš jos kylančio smurto priežastis. Šis požiūris ne tik padeda geriau suvokti neapykantą, bet ir ieškoti veiksmingų sprendimų jai pašalinti“, - teigia žurnalistė ir rašytoja **Nesrine Slaoui**.

„Neįgalieji dažnai susiduria su nesupratingumu, o kompetentingos institucijos ne visada rimtai juos vertina. [...] Siekiant įtraukesnės ir pagarbesnės visuomenės, itin svarbu keisti požiūrį į negalią ir kalbėti apie ją kitaip“, - sako Europos savarankiško gyvenimo tinklo politikos ir judėjimo paramos pareigūnas **Kamil Goungor**.

„Antisemitizmas - ne tik agresija ir žudymas, bet ir įvairaus spektro stereotipai, išankstiniai nusistatymai ir menkinantis diskursas. Jis skatina giluminį vienišumą, kuris veda į užsisklendimą savyje ir uždaro žmogų užburtame rate“, - tvirtina **Sacha Guttman**, 2019-2023 m. vadovavusi Belgijos žydų studentų sąjungai (UEJB).

„Ši rasizmo forma kyla iš tolimos praeities - kolonijų laikotarpio, kuris padėjo praturtėti Europai, JAV ir Artimiesiems Rytams. Mąstysena keičiasi pernelyg lėtai. (...) Nepaisant visų šių dalykų, neprarandu vilties, nes Jūs esate čia ir būsite mūsų veiksmų sąjungininkai.“ -

teigia Belgijos rašytoja, instruktorė ir asocijuotoji mokslo darbuotoja **Mireille Tsheusi-Robert**.

„Nors mums gali nepavykti sukurti idealaus pasaulio be neapykantos, galime kurti pasaulį, kuriame atskirtis ir neapykanta nėra dominuojantys ir kuriame atskirtį galima panaikinti.“, - teigia **Fabianus Wichmannas** iš Vokietijos EXIT organizacijos, kuri padeda žmonėms, norintiems pasitraukti iš kraštutinių dešiniųjų gretų.

„Kelkime sau klausimus apie tai, ko nežinome, kad dar nežinome“, ragina **Robin Sclafani**, Europos žydų informacijos centro vykdančioji direktorė.

Apibendrinamas emocijų kupinas ryto diskusijas, Teisingumo ir vartotojų reikalų generalinio direktorato (JUST GD) politikos pareigūnas **Tommaso Chiamparino** pažymėjo: „Padarėme pažangą - nuo kakofonijos pereiname prie darnesnės melodijos... Toliau tęskime šia nata!“.

Spustelėkite [čia](#) ir žiūrėkite sekmadienio plenarinio posėdžio

Klausimų ir atsakymų sesija su Petra (19 m.) iš Vengrijos

Kodėl reikia dalyvauti šiame forume?

„Iš pradžių dvejojau dėl dalyvavimo, buvau nusiteikusi skeptiškai, tačiau supratau, kad tai puiki galimybė išreikšti savo nuomonę. Esu žydė, o Vengrijoje yra daug antisemitizmo, kai kurie žmonės yra atvirai rasistiški ir nusiteikę prieš LGBTQI+ asmenis, todėl nusprendžiau pasidalinti mintimis apie padėtį gimtajame Budapešte.“

Kaip vyko diskusijos?

„Mano darbo grupėje buvo žmonių iš Vengrijos, Airijos, Prancūzijos ir Lenkijos. Kalbėjome apie padėtį Vengrijoje ir, be kita ko, apie grėsmes moterims socialiniuose tinkluose. Socialiniuose tinkluose moterys vaizduojamos tikrovės neatitinkančiais būdais, kurie veikiau yra visuomenės joms primetami įvaizdžiai, kokios turėtų būti moterys ir kaip jos turėtų elgtis, ir tai labai sunku.“

Koks buvo jūsų savaitgalio akcentas?

„Sekmadienį išgirsti liudijimai paliko stiprų įspūdį, Mireille ir Sachos liudijimai apie rasizmą ir antisemitizmą mane iš tiesų sujaudino ir palietė. Šis forumas - tarptautinė erdvė, kurioje atstovaujama visoms ES tautybėms, atsižvelgiama į skirtingas nuomones bei požiūrius ir mokomasi iš jų. Itin svarbu mokytis vieniems iš kitų ir toliau būti atviriems įvairioms nuomonėms, nuolat išklaudyti ir aptarti daugiau įvairių požiūrių neapykantos tema.“

Savaitgalis Sylvain'o požiūriu

Sylvain'as yra grafikos specialistas, vizualiai fiksuojantis forumo diskusijų raidą. Toliau pateikiama sekmadienio plenarinės sesijos įspūdžių apžvalga Sylvain'o akimis:

Priminimas. Visų 3 sesijų tikslai

- **1 sesija, 2024 m. balandžio 5-7 d.:** Gilinti bendrą neapykantos supratimą ir išplėsti Piliečių forumo veiklos mastą.

Analizuoti su neapykanta susijusias emocijas ir suvokimą, be kita ko, dalijantis su išorės pranešėjais bei ekspertais ir taip pat išklausančią jų liudijimus.

Nustatyti įvairius neapykantą skatinančius veiksnius ir priežastis, taip pat galimas veiksmų sritis, kuriose būtų galima kovoti su neapykanta visuomenėje.

- **2 sesija, balandžio 26-28 d.:** Remdamiesi 1-osios sesijos įdirbiu, piliečiai plėtos idėjas, kaip spręsti neapykantos visuomenėje problemą. Šias idėjas galima laikyti rekomendacijų projektais.
- **3 sesija, gegužės 17-19 d.:** Padedami patyrusių moderatorių, įvairių sričių specialistų iš pilietinės visuomenės ir turinio ekspertų piliečiai sukonkretins šias idėjas ir rekomendacijas. Galiausiai šios idėjos taps galutinėmis rekomendacijomis, kaip kovoti su neapykanta Europoje.